

Purvīša balvas nominants Ivars Grāvlejs: Cenšos darīt to, kas neatbilst priekšstatam, kas ir māksla

Radot savus mākslasdarbus, fotogrāfs Ivars Grāvlejs mēdz ironizēt par situāciju laikmetīgajā mākslā. Viņa daiļrades pamatā ir fotogrāfijas un video, kuru sākotnējais mērķis nav bijis kļūt par mākslasdarbiem. Mākslinieka darbos vispārpieņemtais iegūst viegli ironisku un laikmetīgu skatījumu. Šāds paņēmiens reizē ļauj palūkoties uz jau zināmiem mākslasdarbiem (lielākoties fotogrāfijām) citā rakursā, bet tajā pašā laikā ietver gana daudz riska.

Padziļināti apgūstot fotogrāfiju, Grāvlejs ir ieguvis maģistra grādu FAMU Izpildītājmākslas akadēmijas Kino un televīzijas fakultātē Prāgā. Grāvlejs reizē ir fotogrāfs, fotogrāfijas pasniedzējs, neskaitāmu izstāžu dalībnieks un kurators, taču, neraugoties un aktīvo darbošanos fotogrāfijā, viņš nepretendē uz plašu sava vārda piesaukšanu publiskajā telpā.

Tomēr nepārprotami skaļi runā Grāvleja paveiktais: laika posmā no 2004. gada māksliniekam ir bijušas 39 personālizstādes Rīgā, Prāgā, Budapeštā, Briselē un citur. Iespaidīgs ir arī grupu izstāžu saraksts: 13 gadu laikā mākslinieks ir piedalījies 47 grupu izstādēs, kur par jaunākās no tām "Viewfinders. Laikmetīgā Baltijas un Ziemeļvalstu fotogrāfija" darbu "Informatīvi - muzikāls, vizuāls un interaktīvs ieskats dažu Latvijas fotogrāfu daiļradē" fotogrāfs otro reizi ir nominēts augstākajam apbalvojumam Latvijas mākslā - Purvīša balvai.

Grāvleja mākslasdarbam "Informatīvi - muzikāls, vizuāls un interaktīvs ieskats dažu fotogrāfu daiļradē", kas pašā vasaras sākumā bija aplūkojams Rīgas Mākslas telpā, tika izvēlēts karaoke formāts, kurā rodamas atsauces uz jau Latvijas kultūrā pastāvošām fotogrāfijām, mūziku un dzeju. Kā norādījis pats autors, šis darbs ir viegla kritika par Latvijas fotogrāfu radošo darbību.

Izstādes "Viewfinders. Laikmetīgā Baltijas un Ziemeļvalstu fotogrāfija" apmeklētāji iepazīties ar Grāvleja darbu varēja gan pavisam īsu brīdi, jo, baidoties no iespējamajiem autortiesību pārkāpuma draudiem, tas tika noņemts no izstādes.

Taču šis fakts nemazināja mākslinieka darbu cienītāju interesi un kritiķu atzinību par darbam pievienoto māksliniecisko vērtību. Izvirzot Grāvleja darbu "Informatīvi - muzikāls, vizuāls un interaktīvs ieskats dažu Latvijas fotogrāfu daiļradē" Purvīša balvai, mākslas kuratore un mākslas zinātniece Inga Šteimane ir tieša: Grāvleja darbs ir "subjektīvi dokumentāla instalācija karaokas, aktīvisma un kompilēta fotoalbuma formā ar dažiem grābekļiem tipiskai latvju sabiedrībai, kuriem ātri vien uzkāpt un darbu aizliegt (fakts). Bet grābekļi bija šādi: mākslas darba un autora pozīcijas automatiska ideologizēšana (viņš ir naidīgs pret mums); mākslas laikmetīgās gramatikas neatzīšana (autortiesību pārkāpums vai apropriācija?); boļševistiska attieksme pret diskusiju (nav vajadzīga, pietiek ar "pareizo" viedokli)".

Intervijā lasiet paša mākslinieka skatījumu par Purvīša balvai izvirzīto darbu un viņa pārdomas par mākslu un tās radīšanu.

Ko jums nozīmē nominēšana Purvīša balvai? Jums kā māksliniekam, kurš var lepoties ar apjomīgu gan personālizstāžu, gan grupu izstāžu sarakstu?

Tā kā "Informatīvi - muzikāls, vizuāls un interaktīvs ieskats dažu Latvijas fotogrāfu daiļradē" tika izņemts no izstādes Rīgas Mākslas telpā, jo tika apskatīts tikai autortiesību kontekstā, nominācija Purvīša balvai to atkal legītimizē. Tas paver iespējas tālākām diskusijām, kurās izvērtēt arī citus darba aspektus.

Vai jums ir svarīgi izpatikt publikai un kritiķiem?

Svarīgi, lai būtu vismaz daži, kuri novērtē un kritizē to, ko daru, lai rastos diskusija.

Kādas tēmas, notikumi, varbūt iekšējās sajūtas, jūsuprāt, ir mākslasdarba cienīgas? Kur smeļaties iedvesmu saviem darbiem?

Pilnīgi viss ir mākslasdarba cienīgs, bet būtiski ir tas, kādu pozīciju ieņem mākslinieks, un kādu iemeslu dēļ kaut kas tiek darīts. Iedvesma manā radošajā darbībā ir sekundāra. Mana pieeja vairāk ir kā fotogrāfam, kurš izvēlas un kombinē to, kas jau ir.

Kāpēc savam darbam "Informatīvi - muzikāls, vizuāls un interaktīvs ieskats dažu Latvijas fotogrāfu daiļradē" izvēlējāties tieši šādu rakursu - savienot atsauces uz Latvijas fotogrāfu, dzejnieku, komponistu daiļradi vienotā veselumā? Šāds darbs, manuprāt, ne tikai ir ar māksliniecisku vērtību, bet arī parāda jūsu kā rakstnieka dotības, iedvesmojoties no dzejnieku reiz radītās dzejas, izstāstot (izdziedot) pašam savu stāstu.

Radošajā darbībā man patīk izmantot popkultūrā jau pastāvošās formas un izpausmes. Vēlējos radīt darbu, kas ir karaoke formātā. Sāku domāt par darba saturu un nolēmu veidot viegli kritisku darbu par Latvijas fotogrāfu radošo darbību. Mani interesē lokālais aspekts - tas, ka mākslas darbam ir vērtība un tas darbojas tikai vienā konkrētā kontekstā, šajā gadījumā tikai Latvijā. Cenšos darīt to, kas pēc iespējas vairāk neatbilst priekšstatam, kas ir māksla. Protams, ne vienmēr tas izdodas.

Ko šis darbs vai ar to pieteiktā problēma nozīmē jums pašam kā māksliniekam, kā sabiedrības daļai?

Domāju par jaunu darbu. Iespējams, izrakšu nelielu dīķi Latvijas teritorijas formā un ielaidīšu tajā dažas pīles.

Izstādes, kurā tika iekļauts jūsu darbs, vadmotīvs bija sevis meklējumi mūsdienu pasaulē. Izstādē bija skatāmi Skandināvijas valstu un kaimiņvalstu mākslinieku redzējumi. Vai un kā tie atšķirās no jūsu piedāvājuma izstādei?

Mans darbs atšķirās ar to, ka tajā izmantota refleksija par citu autoru darbiem. Pašmāju fotogrāfijas un estrādes konteksts ir šī darba izejmateriāls. Izstādē esmu kā hiphoperis, kurš improvizē par situāciju, kurā atrodas.

Ko pats uzskatāt par savu lielāko sasniegumu mākslā līdz šim?

Par savu lielāko sasniegumu līdz šim uzskatu bērnībā radītās fotogrāfijas un filmas.

Vai iekarot savu vietu mākslā ir grūti?

Atkarībā no tā, kas tieši tiek domāts ar "iekarot savu vietu mākslā". Ja tas ir mākslas tirgus, tad ticu, ka nav pārāk grūti. Ja runā par autora vietu vēsturiskā mākslas procesā, tad māksliniekam līdzīgi kā fotogrāfam ir jābūt īstajā vietā un īstajā laikā.

Kas, jūsuprāt, ir mākslas galvenā vērtība?

Mākslas galvenā vērtība ir mijiedarbība, kas izpaužas kā reakcija, destrukcija un rekonstrukcija.

Ar ko jūs atšķiraties no citiem māksliniekiem?

Varbūt ar to, ka pastāvīgi nedzīvoju vienā konkrētā kopienā. Ar vienu kāju esmu Prāgā, ar otru - Rīgā. Man ir arī draudzīgas attiecības ar Maskavas māksliniekiem.

Kas ir ilgākais laiks, kas jums bijis nepieciešams, lai izveidotu kādu mākslas darbu?

Laikietilpīgākie projekti - "Derīgi padomi fotogrāfiem" (2006), "Famu" (2008), "Mana avīze" (2009), "Rīga"(2012), kas tika radīts sadarbībā ar čehu mākslinieci Petru Petiletu, un, protams, mani bērnības darbi.

Vai tehnoloģiju laikmetā mākslai ir nākotne? Kāda, jūsuprāt, tā ir? Kā tehnoloģiju attīstība ietekmē jūsu izpausmes mākslā?

Par nākotni ir grūti runāt. Cenšos dzīvot tagadnē. Vai mākslai ir nākotne? Domāju, ka ir. Iespējams, ka tas sauksies citādāk, bet ticu, ka cilvēkos radošums nepazudīs. Tehnoloģiju attīstība tiešā veidā ietekmē mani un visas manas darbības.